

KERTINĖ
PARAŠTĖ

Paslaptis

Vartydamas išmėtytus užrašus, vieno lakšto parašė suradau įrašą: Rašyk apie paslaptį! Tie trys įsakmūs žodžiai su šauktuku mane užintrigavo. Apie kokią paslaptį turiu rašyti? paklausiau kambario sienų. O jos, kaip susitarusios, tylėjo. Juk aš neturiu jokių paslaptių. Nuo savęs nieko neslepiau. Žinau visas savo psichines painiavas – silpnynes, nuodėmes, klaidas, kaltės nerimą... Apmąstau sąlyčius su žmonėmis. Net sapnai man yra aiškūs. Nėra manyje paslaptių. O štai dabar akyse mirga iš popiergalio išsprūdęs įsakas, lyg mokytojo balsu tariamasis: Rašyk apie paslaptį!

Ir taip diena dienos šis sakinytis neišvengia iš galvos. Be garso žirzina, ardo jaukią rutiną. Pradedu vis dažniau kažko ieškoti, nerasti. Griebiu vieną knygą, antrą, trečią... Vartau neperskaitytus žurnalus. Įsigilinu į tai, kas neįdomu. Sviedžiu į šalį. Permetu akimis politinę laikraštieną. Einu pasivaikščioti. Grįždamas užsuku į maisto parduotuvę. Perku nedaug. Dažniausiai su firmų kuponais: ne tiek iš taupumo, kiek iš įpročio ką nors gauti veltui. Judo toje pačioje apylinkėje, rodo, ištisą šimtmetį. Tebelankau Šeštos gatvės biblioteką. Esu sėslusis už sėslų... Kaip ta benamė moteris, kurią jau tiek metų matau vegetuojančią Wilshire bulvaru pasieniūose, tarp Septintos ir Penktos gatvių, miegančią ant autobusų stotelės suoliuko, kartais, kaip ir aš, skaitančią romanus ar šypseną neprarandančią žvilgsniu palydinčią lėtesnius praeivius. Gal kas sustos, pagailės?

Ne. Ne. Nesu vargšas. Mėgčiau pasigailėjimo man nereikia. Esu viskuo aprūpintas. Net nepatogu prieš visą pasaulį, kuriame tiek daug skurdo ir kančios... Tiek nelygybės. Bet tai kita elegija. Dabar porinu apie savo subjektyvizmą. Nepasakyčiau, kad savimeilė. Toli gražu savimi nesididžiuoju. O kad nuolat sukuosi apie savo girgždantią „Ego“ ašį, tai yra faktas, pavirtęs savotišku šablonu.

Per didelis subjektyvizmas nėra geras dalykas. Mintyse visą laiką su savimi būdamas, esi lyg pralaimėto karo eilinis. Niekam nereikalingas. Miesto judriai gyvatai nulis. Esi visuomenėje, bet su ja neturi jokių gyvybinių ryšių. Nei su augmenija, kuri aplinkui, kiek įmanydama, keroja,

puošia gatves, namus. Nei su balandžiais, kurie, kur tik einu, tūpčiodami ieško lesalo. Nei su žuvėdromis, kurios klykdamos puola kiekvieną joms pasiūlytą tinkamą kąsnelį. Nei su kantoriais, kurie, kaip paukščiai, puola kiekvieną joms pasiūlytą tinkamą kąsnelį. Nei su kantoriais, kurie, kaip paukščiai, puola kiekvieną joms pasiūlytą tinkamą kąsnelį. Nei su kantoriais, kurie, kaip paukščiai, puola kiekvieną joms pasiūlytą tinkamą kąsnelį.

Nuaučiu (bent tai mane paguodžia), kad toji dar neatskleista paslaptis manyje tūno kaip legendinė Euridikė. Pamilta, mylėta, prarasta... Nuo pat jaunystės, gal net vaikystės. Kokia dieviška esybė! Ji buvo. Ir dabar yra, regis, taip arti, čia pat. Ne veidrodyje, ne lango stiklo. Ne vandens paviršiuje. Veidrodžiuose matau tik savo senstantį veidą. O ji yra tik kelio kilometrų žingsniu nuo manęs. Už nugaros. Atsilekanti. Regis, vedu ją. Rodau kelią. Skačiau apie ją eilėraščius, esė, dramas. Kažką ir pats bandžiau sukurti jos šlovei. Savo gyvenimo esamai-nesamai palydovei.

Is tiesų ne aš, bet ji turėtų išvesti mane iš šios Gaišatės, iš baisaus sėslumo. Iš palėpės. Iš miesto. Iš didžiulio nerimo... Deja, to neįmanoma. Ai, kaip tikrai sekama mane iš paskos. Esu vedlys. Turiu eiti į viršų. Jokių būdų neatsisukti ir į ją nepasizūrėti. Tai įžadas. Anot legendos, atsikus, ją mirtinai prasišau.

Štai šioje būsenoje ir glūdi manoji paslaptis. Nesu tikras, bet nuaučiu, kad taip yra. Turiu ištikimai gyventi su tuo, kas būtinai įvykdyti. Tarsi prisiekęs. O tai įmanoma tik tada, kai turi pakankamai stiprybės sutramdyti ir abejonę, ir nekantrią aistrą. Juk tave iš paskos seka tikroji Meilė, kurią ryžais iš mirties gelmių išvesti į gyvenimo šviesą. Jos meilė ir yra tikrasis Gėris.

Ar tai tik žodžiai, tik speliotiniai? Negi tokia yra paslaptis. Atsisukai, ir ji staiga tolsta, nyksta... Dabar kaip ir tasyk jos esatį galiu tikrai minėti. Kaip Jonas Aistis nuostabioje „Naktįje“: *O kaip tavęs man neminėti! O kaip tavęs man nekartoti!*

Taip... vėta minėti, kas gražu, skaistu ir gera, nors gėris, kaip ideali galimybė, yra toks paslap-

Lietuvių egzodo vaikų literatūra

GRAŽINA SLAVĖNIENĖ

Didžiąją pokarinę lietuvių ateivių į Šiaurės Ameriką bangą nuo 1945 metų laidavo Lietuvos nepriklausomybės praradimas bei jos sovietinė okupacija. Priešingai ankstyvesnėm imigrantų bangom, naujieji atvykėliai save laikė politiniais pabėgėliais-egzilai ir dėl to priešinosi įprastam asimiliacijos procesui ir sąmoningai siekė išsaugoti savo kultūrą ir literatūrinį-lingvistinį paveldą. Pabėgėlių tarpe buvo nemažas skaičius rašytojų ir poetų, kurie jau buvo iškilę Nepriklausomoje Lietuvoje ir buvo pasiryžę tęsti savo kūrybinę veiklą išeivijoje. Laikui bėgant jie sukūrė naują lietuvių literatūros atšaką, kuri dabar vadinama egzodo literatūra ir jau tapo mokslinių tyrimų objektu.

Pabėgėlių tarpe buvo ir keletas pačių geriausių Nepriklausomos Lietuvos laikų vaikų literatūros specialistų. Pasirodė įvairios knygos vaikams, kurios susikaukė į nelabai gausią, bet aiškiai atpažintą vaikų literatūros sistemą. Išeivijos vaikų literatūra rimto kritikų dėmesio nesusilaukė. Trūko aiškiai apibrėžtų remų, kurie naudojami pas amerikiečius. Išeivijoje, pavyzdžiui, buvo priimta vaikų literatūrai priskaičiuoti literatūrinės pasakas (Vaičiulaitis, Juliusas Kaupo, Jankaus, Švaisto), pseudoniminius nuotykių romanus bei kūrinius, kuriuose veikia vaikai. Kai kurie žinomi autoriai parašė ir vieną kitą knygutę vaikams (kaip, pavyzdžiui, Antano Vaičiulaitis pasakojimų rinkinį, pavadintą *Vakarų sargo namelyje*). Pagal dabartinius kriterijus, tokie kūriniai dažniausiai vaikams netinka ir į vaikų literatūros apimtį neįeina. Šios knygos čia nebus minimos.

Šiame straipsnyje siekiama plačiau bruožais apžvelgti vaikų literatūros raidą išeivijoje ir paminėti ryškiausius autorius bei jų kūrinius. Nebandoma pažymėti visas knygas ir visus autorius, kurie išeivijoje rašė vaikams (bibliografinė informacija, pateikia Pranas Naujokaitis, „Žvilgsnis į vaikų literatūrą“, *Moteris*, 1977, Nr. 2, 3, 4 (116, 117, 118); t.p. tingiai nepasiekiamas. Kiek graudulio glūdi šitame žgyje, kiek netikrumo. Ir kaip dažnai šią visą eigą į viršų suardo energingas, nekantrios aistrų persmelktas nerimas. Tada imi suprasti, kodėl, lyg atsvarai, Rainer Maria Rilke's eilėraštyje „Orfėjas. Euridikė. Hermis.“ geltonu taku atgal grįžtančios Euridikės žingsniai, nors ir varžomi velionės raiščių, yra švelnūs ir be jokio nekantrumo.

Pranas Naujokaitis, *Lietuvių literatūros istorija IV*, Chicago: JAV Kultūros taryba, 1976, pp. 334-339). Neįtraukiama dar iš Lietuvos atsivežta vaikų ir jaunimo mėgiama ir išeivijoje perspausdinta verstinė literatūra (pvz., *Dr. Aiskauda, Princas ir elgeta*). I straipsnio apimtį neįeina kompiliacijos, skaitiniai, vadovėliai ir kitos lietuviškom šėstadieninėm mokyklom skirtos priemonės.

Išeivijos vaikų literatūros laukas yra labai margas. Skirtingai nuo vaikų literatūros sovietinėje Lietuvoje, kur ji buvo valdžios remiama ir kontroliuojama, vaikų literatūra išeivijoje vystėsi spontaniškai, net pripuolamai, ir knygos dažnai išvysdavo pasaulį tik pačių autorių bei jų leidėjų atkaklumo ir pasišventimo dėka. Kadangi lietuviškų knygų leidimas Amerikoje buvo nuostolingas, autoriam teko patiemis savo knygas finansuoti arba surasti simpatizuojančius leidėjus bei remėjus. Dėl to atsirado daug spragų ir ryškūs kokybiniai skirtumai. Šalia pasižymėjusių vaikų autorių randame abejotinos literatūrinės vertės geranoriškų tėvelių ar pedagogų paruoštas knygeles. Nesant aiškiems standartams, trūkstant ir profesionalaus lygio recenzijų, nors čia ryškia išimtis sudaro Algirdo Titaus Antanaičio recenzijos.

Lietuviškos vaikų knygos buvo leidžiamos mažais tiražais ir daug jų šiandien yra bibliografinės retenybės. Jos niekad nebuvo sistematingai kolekcionuojamos. Šiaurės Amerikoje pilniausios kolekcijos yra Nekaltai Pradėtosios Marijos Seserų Putnam, CT, bibliotekoje, Pasaulio lietuvių archyve Čikagoje ir Pranciškonų parapijos bibliotekoje, Toronte. Tik kelios jų pasirodė išverstos į anglų kalbą ir tai daugiausia autorių ar vertėjų pastangomis. Šiaurės Amerikoje vaikų literatūra yra bilijoninis biznis ir kasmet išleidžiami didžiuliai tiražai patraukliausių knygų, paruoštų vaikų literatūros specialistų ir iliustratorių. Kadangi lietuviškos knygos buvo išleistos mažų privačių leidėjų, jos nepateko į vaikų knygų platinimo tinklą ir amerikietišku bibliotekų lentynų nepasiekė. Į didžiąją amerikietišką vaikų literatūros rinką lietuviškos knygos neprasimušė, net ir Vytauto Tamulaitis. Šiek tiek daugiau matomumo pasiekė skoningai išleisti sovietinės Lietuvos leidiniai (žaisminguose L. Pažūčio vertimuose), kurie naudojosi specialiu, per Maskvą kontroliuojamą, tam tikslui įsteigtą knygų pasikeitimų tinklą.

Išeivijos kritikai kurį laiką buvo prapratę egzodo literatūrą skirstyti į tris skirtingus etapus ar periodus, kiekvieną su savo skirtingomis specifikomis. Šią modelį galima pritaikyti ir vaikų literatūrai.

Antrajam pasauliniam karui pasibaigus, pirmos knygos vaikams už Lietuvos ribų buvo išspausdintos 1945-1948 metų laikotarpiu Vakarų Vokietijoje veikiančiose vadinamųjų Išvietočių asmenų (Displaced Persons) stovyklose. Yra paradoksas, kad toje varganoje ir primityvioje aplinkoje lietuviškas kultūrinis gyve-

nimas virė. Stovyklose susitelkė didelis skaičius energingų ir talentingų žmonių, jų tarpe neproporcingai daug kultūrininkų, žurnalistų ir rašytojų. Steigėsi leidyklos, buvo leidžiami laikraščiai ir žurnalai, spausdinamos ir premijuojamos knygos. Viena kokybiškiausių leidyklų buvo Jono Lenkaitio „Patria“, Tuebingen mieste, kuri išleido ir gerų vaikų knygų. Stovyklose cirkuliavo iš Lietuvos atsivežtos perspausdintos ir naujai parašytos knygos vaikams. Per stovyklinį laikotarpį apskaičiuojama, kad buvo išleista 50 vaikų knygų. Tai sudarė penkis procentus visų lietuviškų knygų, nors vaikų buvo 24 procentai (žr. Remigijus Misiūnas, *Lietuvos rytas*, nr. 169, 1995 m. liepos 21 d.). Beveik visi tų laikų leidiniai buvo spausdinami ant labai menkos kokybės popieriaus, kuris buvo charakteringas visiems vokiškiems pokariniams leidiniams. Nedaug jų išsilaukė pakankamai gerai iki dabar.

Literatūriškai vertinant, vaikų knygos, išleistos stovyklų periodu, buvo aukštos kokybės, nes daug autorių buvo jau Lietuvoje pasižymėję šios srities specialistai, jų tarpe laureatai Stepas Zobarskas, Vytautas Tamulaitis ir Bernardas Brazdžionis. Nepriklausomoje Lietuvoje vaikų literatūra, kurią reikėjo pradėti iš nieko, suklebėjo ketvirtame dešimtmetyje. Įsijungė talentingi autoriai ir specialistai, kurie buvo gerai susipažinę su naujausiomis tendencijomis Vakaruose ir siekė jas įgyvendinti Lietuvoje. Prano Mašiotė ir kitų entuziastų dėka Lietuvos vaikai skaitė naujausias ir geriausias vaikų knygas lietuviškuose vertimuose. Raudonojo Kryžiaus premijos skatino autorius rašyti ir pakėlė vaikų literatūros kokybę ir prestižą. Šios knygos irgi pasiekė stovyklas ir ilgesnį laiką buvo skaitomos pabėgėlių vaikų.

Pabėgėlių tarpe iškiliausi beletristai buvo Stepas Zobarskas ir Vytautas Tamulaitis. Abu savo

šėdevrus buvo sukūrę Lietuvoje ir Vokietijoje stipriais naujais darbais nepasirodė. Vokietijoje Zobarskas 1947 metais perspausdino „Patria“ leidykloje savo 1938 metais premijuotą labai populiarią stilizuotą pasaką *Brolių ieškotoja*, nekeičiant originalaus, puošniai iliustruoto formato. Šis tikrai patrauklus leidinys Šiaurės Amerikoje nepasirodė. Zobarskas 1948 metais toje pačioje leidykloje naujai išleido savo Lietuvoje premijuotą apysakų rinkinį iš lietuviško kaimo gyvenimo *Ganyklų vaikai*. Jo pastangomis ši knyga pasirodė ir vokiškam vertime. 1948 metais jis perspausdino *Per saltį ir vėją*. Naujai sukūrė simpatingą pavelslųotą pasaką *Mažiesiems Rietaušio sūnus* (1947) ir *Gandras ir gandytė* (1947). Iš viso Zobarskas išleido penkias knygas. Zobarsko kalba yra gyva, vaizdinga, plaukia lengvai, patraukia gyvu veiksmu, optimistine nuotaika, nesudėtingais, sveikais veikėjais.

Zobarskas emigravo į JAV ir New York'e įsteigė knygų leidyklą Maryland Books, kurioje jis išleido žymų skaičių gerų lietuviškų knygų, išverstų į anglų kalbą. Tokiu būdu jis užima svarbią vietą lietuvių literatūros populiarinime. Zobarskas savo leidykloje savo paties vaikų knygų skirtų neperspausdino. Jo naudingą veiklą nutraukė ankstyva mirtis 1984 metais.

Brolių ieškotoja į anglų kalbą išvertė poetė ir vertėja Danguolė Sadūnaitė-Sealey, vėlesnė ilgmetė vaikų žurnalo *Eglutė* redaktorė. Sadūnaitės pastangomis knyga buvo išleista Anglijoje pavadinimu *In Quest of Nine Brothers* (Ilfracombe: Stockwell, 1960).

Vytautas Tamulaitis Lietuvoje save įamžino savo premijuota nuotykių knyga iš vabzdžių pasaulio *Skruzdėlytės Greitutės nuotykių*, kuri dar ilgai Vokietijos pabėgėlių stovyklose ėjo iš rankų į rankas, 1950 metais ji buvo ištraukomis spausdinama

naujai JAV įsteigtame vaikų žurnale *Eglutė*. Vokietijos stovyklose Tamulaitis parašė naują apysakų rinkinį *Sugrįžimas* (Tuebingen: Patria, 1948), iš dalies vaizduojantį naująją pabėgėlių aplinką.

Zobarsko vaikai yra daugiausia nekomplikuoti, linksmi, savimi patikintys, nerūpestingi. Tamulaitis su psichologiniu supratimu įsijaučia į jautresnių, pažeidžiamų vaikų psichiką, paguodžia nuskriaustuosius, moko tolerancijos. Jo gyvūnai pasižymi tokiom pačiom subtiliom savybėm kaip žmonės. Retrospektyviai, Tamulaitis unikalus įnašas yra jo personalizuotas vabzdžių mikropasaulis, perteikiamas stebėtinai vizualiniu stilium, kuriam būtu lengva pritaikyti animaciją.

Tamulaitis emigravo į Kanadą ir vaikų literatūros neapleido. 1960 metais jis sugrįžo į savo vabzdžių pasaulį ir parašė naują dviejų dalių knygą *Svirplio Muzikanto kelionės* (Putnam: Immaculata, 1960). 1965 metais *Skruzdėlytė Greitutė* į anglų kalbą išvertė Albinas Baranauskas ir Clark Mills ir išleido Zobarsko leidykloje gana griezdišku pavadinimu *Nimblefoot the Ant, Her Adventures*. Etniniam judėjimui įsisiūbavus, Tamulaitis Kanadoje išspausdino kelias apysakas, išverstas į anglų kalbą, ir laimėjo stamboką valstybinę premiją. Jo paskutinė knyga (paruošta sūnaus) yra *Bitelės vasara*. Jos angliską vertimą man pačiai teko trumpinti, redaguoti ir stilizuoti. Jis dar laukia leidėjo. Tamulaitis stilius yra niuansuotas, mažabūnis, žaismingas, su lyrinio atspalviu ir švelniu humoru. Vertimuose sunku perduoti jo savitumą.

Šalia Zobarsko ir Tamulaitis stovyklose reikšėsi visos būrys kitų mažiau ar daugiau žinomų beletristų. Į vaikų literatūrą aktyviai įsijungė Liudas Dovydėnas ir 1947 metais (Gunzen-

(Nukelta į 2 psl.)

Šiame numeryje:

Paslaptis • Lietuvių vaikų literatūra egzileje nuo 1945 metų • Henriko Nagio Rainer Maria Rilke's eilėraščių vertimai • Fortepijono dedikacijos koncertas Los Angeles • „Draugo“ kultūrinio priedo 1995 metų turinys

Lietuvių egzodo vaikų literatūra

(Atkelta iš 1 psl.)

hausen: Sudavija) išleido iliustruotą knygą mažiems vaikams *Gyveno kartą karalius*, už kurią jis gavo laikraščio *Mintis* premiją. Tais pačiais metais ten išėjo jo beletristinis dienoraštis *Pabėgėlis Rapsiukas*, alegorinė pasaka apie pabėgusį šuniuką, kuris, į jo namų aplinką įsiveržus dideliu šuniui, netenka savo namų ir klajodamas miške turi išmokyti prisitaikyti ir išlikti gyvas. Dovydo vėlesnės knygos vaikams netinka.

Knygų vaikams paruosė ir autoriai, kurie nei vėliau, nei anksčiau vaikams nerašė. Stilistiniai aukštos kokybės buvo brolių Jono ir Adolfo Mekų pritaikytos ir stilizuotos pasakos. Išėmė Jonas Mekas išliko kaip poetas, filmų kritikas ir avangardinio kino pradininkas.

Šiaip pasakų srityje dominavo veteranas Antanas Giedrius-Giedraitis. Giedrius išleido du toms lietuvių liaudies pasakų, kurias jis bandė pritaikyti vaikams: *Tėvelių pasakos* (Stade, 1947) ir *Tėvų pasakos* (Memmingen, 1951). Vokietijos PLB leidyklos leidinys, Nr. 2). Giedrius vaikų literatūrai buvo atsidėjęs nuo jaunystės. Išėmė jis darbavosi pasakų srityje iki savo mirties. Šalia pasakų jo labai svarbus įnašas buvo vaikų periodikai. Jau 1946 metais Detmold'e, Vokietijoje, jis atgaivino savo vaikų žurnalą *Saulutė* ir jį redagavo iki 1948 metų. *Saulutė* pabėgėliams skiriantis nustojo eiti, bet buvo pakeistas nauju vaikų žurnalu *Eglutė*, pradėtu leisti JAV, kuris egzistuoja dar ir šiandien.

Daugiausia Vokietijos stovyklose buvo spausdinama eilėraščių vaikams. Poezijos ryškiausiai skambėjo Bernardo Brazdžionio balsas. Naudojamas slapypavardį Vytautė Nemunėlis, jis parašė daugybę eilėraščių vaikams — nuo paprasčiausių ABC eilėraščių iki puikių lyrinės poezijos su trapiais lietuviško peizažo įvaizdžiais. Daug jų tapo klasikais ir buvo deklamuojami ir kartojami antologijose, vadovėliuose ir įvairiuose vaikų skaitiniuose. Vyraujanti tema yra tėvynės grožis ir jos praradimas. Brazdžionio itaka į vaikų poeziją yra milžiniška ir jis sukūrė modelį, kuris su variacijomis kartojasi per visą egzodo poeziją.

Vytės Nemunėlio šedevras buvo ir liko *Meškiukas Rudnosiukas* (1939, 1951, 1966, 1989). Ši leidinių apžvalga formatu ir iliustracijomis pažinojo beveik kiekvienas išeivio vaikas ir jį skaitė ir mylėjo iš kartos į kartą. Vytės Nemunėlio naujos knygelės vaikams buvo *Mokykla miške* (1943), *Pavasario upeliai* (1944), *Tėvų nameliai* (1945, 1947), *Mažoji abėcėlė* (1946), *Pietų vėjelis*. Amerikoje pasirodė *Lietuvai tėvynei* (Chicago, 1952), *Po tėvynės dangum* (Chicago, 1952), *Mažųjų dienos: rinktinė* (Los Angeles, 1984). *Meškiukas Rudnosiukas*, *Mokykla miške* ir kitos knygos dabar leidžiamos Lietuvoje.

Vytės Nemunėlio populiarumui beveik prilygo ir kritikos buvo palankiai sutiktas satyristas Leonardas Žitkevičius (Žitkus). Jo poezija vaikams buvo išleista rinkiniuose *Tarp tūkstančio žvaigždžių* (Kaunas, 1944), *Nemunėlio šnekos* (Wiesbaden, 1946), o išeivijoje LB premijuota *Saulutė debesių* (Chicago, 1953) ir *Aš nelauksiu, kol užaugsiu* (New York, 1985). Žitkevičius mirė New York'e 1995 metais.

Eilėraščių knygeles taip pat išleido Pranas Imšrys-Bastys (*Vilkas meškiotojas*, 1946), Stasys Laucius ir kiti. Petronėlė Orintaitė-Janutienė (Balė Voverytė-Voveraitė) parengė keturias knygeles: eilėraščių, paveikslėlių knyges ir scenos veikalelių *Žirgonė ir Gailė* (Detmold, 1948). Scenos veikalelius ir

poemėles ji rašė ir Amerikoje (*Skaidrytė*, 1964).

Vokietijos stovyklinis laikotarpis tęsėsi nuo 1945 iki 1950 metų. Jis pasiekė savo viršūnę 1948 metais ir pasibaigė, kai prasidėjo emigracija į užjūrį ir karo pabėgėlių stovyklų likvidavimas. Nors ir buvo susitelkę talentai, iš to laikotarpio neturime nė vieno stipresnio kūrinio vaikams, kuriame atsispindėtų Lietuvos okupacijos, karo ir bėgimo išgyvenimai. Zbarsko ir Tamulaičio apysakose dominuoja lietuviško kaimo tematika ir socialinė problematika, kuri stovyklų laikais jau buvo nebeaktuali. Be abejo, praeitis buvo per artima, nenusistovėjusi, žaizdos atviros. Be to, pabėgėliai leido dienas laukimo būklėje. Jie buvo įsitikinę, kad jų padėtis laikina ir kad, didžiosiomis valstybėmis susitarus, Sovietų Sąjunga iš Lietuvos pasitrauks ir jie sugrįš į savo kraštą. Staigi, beveik priverstinai emigracija daug kam buvo traumiška išgyvenimas, galutinis lūžis su praeitimi. Šiaurės Amerikoje stovyklinės leidyklos nebeatsigavo, knygų spausdinimas tapo nuostolingas. Pirmenybė buvo teikiama pedagoginiams leidiniams ir vadovėliams, būtinoms naujoms švietimo lietuviškos mokykloms, kurios pradėjo kurtis didesnėse kolonijose. Anksčiau minėti autoriai, prapratę prie didelės paklausos ir gerų honorarų, turėjo persiorientuoti ir siekti naujų pragyvenimo šaltinių. Retas gavo tarnybą savo profesijai, daug kas stvėrėsi net fizinio darbo. Vaikų knygų rašymas tapo prabanga. Sunki įsikūrimo pradžia, dvasinis ir materialinis persiorientavimas ir prisitaikymas prie naujų, labai skirtingų gyvenimo sąlygų visai svetimų kitų vertybių aplinkoj ir vaikų literatūros kūrybą atsiliepė labai neigiamai ir pasireiškė inercija. Ši antroji stadija, kuri nusidriekė iki septintojo dešimtmečio vidurio, kai pradėjo reikštis visai naujos pajėgos, iš esmės buvo tik tarsi ir pakartojimas to, kas buvo daroma prieškarinėje Lietuvoje, be ryšio su nauja aplinka ir naujais atradimais vaikų psichologijos ir vaikų literatūros srityje. Peržvelgiant to laikotarpio derlius, matyti hermetiškas uždarymas savaime kiau ir nostalgiskas atsigėrimas į praeitį ar į fantazijų pasaulį. Išimty sudaro du nauji autoriai: Sonės Tomarienės

pasakos mažiesiems ir Romualdo Spalio nuotykių romanas *Gatvės berniuko nuotykių* paaugliams.

Naują toną liaudies pasakų žanre mažiesiems vaikams įnešė Sonė Pipiraitė-Tomarienė, kuri debiutavo Čikagoje 1957 metais su iliustruota pasakų knyga *Saulės vestuvės*. Po to ėjo *Senolės pasakos* (1966) ir *Ugnies žirgas* (1970). Pirmas dvi knygas finansavo H. Tomaras privačioje Tomaro leidykloje, vėliausia išleido Romoje Tėvai saležiečiai savo „Jaunimo bibliotekos“ serijoje (Roma: Instituto Salesiano Lietuva, 1970). Tomarienės pasakos skyrėsi nuo ankstesnių tuo, kad ji jas atrinko ir pritaikė vaikų mentalitetui, naudodama vaikams tinkamesnę kalbą. Sekant amerikietišku knygų pavyzdžiu, Tomarienės knygos pasižymėjo patrauklia išvaizda, kietais viršeliais ir gražiomis iliustracijomis. Tomarienės pasakos buvo perspausdintos sovietinėje Lietuvoje. Tas įvykis lietuvių išeivių bendruomenėje sukėlė tam tikrą kontroversiją, nors Tomarienė, atvykusi į JAV jau 1939 metais, tikslia žodžio prasme nepriklausė pokariniam politiniam ateiviams.

Išikūrimo užjūryje laikotarpio kūryba, mažiesiems vadovavosi pažįstamais modeliais. Naudos Brazdžionio, Žitkevičiaus, Orintaitės, Imšrio ir Džiugo eilėraščių ir poemėlių knygelės laikėsi tradicinių formų ir temų. Zbarsko, Dovydo ir Orintaitės beletristika tematiškai irgi rodo įprastą, gal net dar didesnį, nostalgiską polinkį į lietuvišką kaimą. Lietuviškas gamtovaizdis tampa laimingos vaikystės prisiminimu, sinonimu. Orintaitės *Viltakių vaikai* (Bielefeld, 1952) tais pačiais metais laimėjo Lietuvių

Bendruomenės Jaunimo literatūros premiją, nors knygos stiprybė yra stilius ir detalės, o ne siužetas ir veiksmas, kas yra būtina knygoms vaikams. Šeštadieninė mokyklose dar daug metų buvo beveik pamaldžiai bandoma išlaikyti lietuviško kaimo tematiką, nors ji nebeturėjo jokio ryšio su tikrąja vaikų aplinka. Labai populiari buvo lietuviška folkloristinė-fantastinė tematika. Tame žanre debiutavo Vanda Vaitkevičienė-Frankienė (*Karalaitės Gintarės ilgesys, Užburto kanklės, Pasakų pasaulis*) ir Janina Narutavičienė-Paukštienė (Janina Narūnė). Narūnė išleido reprezentacinį leidinį *Gintarėlė su puošniomis Vandos Stanikaitės iliustracijomis*. Autorės pastangomis ši knyga su tom pačiom iliustracijom pasirodė ispanų kalba kaip *Ambarita* (Medellin, Colombia: Bedout, 1957); anglų kalba *Arabella* (New York: Council of Lithuanian Women, 1961); vokiečių kalba *Bernsteinschen* (Petro Alfonso Bernatoniū lešomis). Tai pačiai kategorijai galima priskirti Stasės Vanagaitės-Petersonienės vėlesnę *Laumė Daumė*.

Vyresnieji kritikai vadovavosi prielaida, kad vaikai skaito pasakas, dėl to visos pasakos būdavo priskiriamos vaikų literatūrai beveik automatiškai. Taip atsitiko su Jurgio Jankaus ir Juozo Švaisto fantastiniais pseudoistoriniais romanais ir pasakomis *Ro raganos kirviu* (1953), *Senas kareivis Mataitaitis* (1955), *Aukso kirvis* (1952), *Petras Širovaks* (1952), *Saunus penketukas* (1969). Šios knygos nebuvo vaikams rašytos ir nepriklausė vaikų literatūrai. Vaikų pasaulis turi savo dimensiją su savita, pagal Nijolę Jankutę, „fantastiškos logikos ir logiškos fantazijos“ sąrangą. Ne visos pasakos yra tinkama lektūra vaikams, ne visos juos patenkina. Vaikai yra reiklūs skaitytojai. Kas jiems netinka, tą jie atmeta.

Paaugliams didžiausias įvykis šiuo laikotarpiu buvo Romualdo Spalio debiutinis kriminalinis nuotykių pobūdžio romanas *Gatvės berniuko nuotykių* (Memmingen: Tremtis, 1952). Šią knygą jaunimas priėmė su entuziazmu ir ilgainiui ji tapo tikru „bestselleriu“. Keletą kartų buvo naujai perspausdinta, ne seniausiais Vilniuje (1993). Knygoje daug veiksmo ir įtampos, intriga vystosi Kaune, žemųjų sluoksnių aplinkose, susipina teigiamų ir neigiamų personažų likimai. Metams bėgant, iš šios knygos iširutuliavo ilgas serialas, kurį sekė būrys prisiekusių skaitytojų. Pradedamas prieškarinėje Lietuvoje, autorius savo personažų likimus veda per karo ir abiejų okupacijų laikus ir baigia išeivijoje. Spalio knygos lietuviškam jaunimui, augančiam Amerikoje, suteikė šokių tokių supratimą apie jų tėvų praeitį. Gerokai vėliau Aloyzas Baronas siekė panašaus tikslo savo beveik dokumentinio žanro knyga *Vėjas lekia lyguma* (Chicago: Laisvosios Lietuvos knygų leidykla, 2-as leidimas, 1971). Tuo metu, deja, pajėgų jaunų skaitytojų skaičius jau buvo labai sumažėjęs.

Skaitiniai vaikams buvo spausdinami vaikų žurnalo *Eglutė*, kuris įsteigė 1950 metais, Lietuvių Bendruomenės veikėjo monsijoro Prano Juro pastangomis. *Eglutė* vaikų literatūros lauke išarė gilią vagą. Pirmu jos redaktorium buvo pakviestas Bernardas Brazdžionis. Jį sekė Pranas Naujokaitis, Stepas Zbarskas ir dr. A. Šerkšnas. Iš pat pradžių joje susitelkė visos geriausios tuometinės jėgos, bendradarbiavo net lituanistai ir pedagogai, kaip Vaclovas Čižūnas ir Antanas Bendorius. Ilgainiui *Eglutė* virto žurnalu mažiesiems. Žurnalo finansinė bazė šiek tiek stabilizavosi 1952 metais, kai žurnalo administracija perėmė Nekaltai Pradėtosios Marijos Seserys Putnam, Connecticut. 1959 metais jos perėmė ir redagavimai. Ilgametė redaktorė tapo poetė ir vaikų autorė sesuo Ona Mikailaitė. Sumodernindamos spausdinimo techniką ir turinį, seserys žurnalą priartino prie tokių puikių amerikietišku žurnalu vaikams, kaip *High Lights*: 1970 metais *Eglutė* turėjo 1486 prenumeratorių, o žurnalui reikėjo turėti bent 2,500 (Juozas Kojelis, *Aidai*, Nr. 6, 1970, p.285). Nepaisant visų krizių, *Eglutė* išsilaikė iki šiai dienai pasišventusių redaktorių, bendradarbių ir tėvų dėka ir jau 45 metus punktualiai lanko išeivių vaikų ir vaikų mamos. *Eglutė* galima daryti vadinti išeivijos ištvėrmės simboliu. Šalia *Eglutės* keletą metų ėjo Vlado Vijeikio leidžiama *Tėviškė* (1951-1956), originaliai kaip *Dirvos* laikraščio priedas. Didieji lietuvių laikraščiai, kaip *Draugas*, *Darbininkas*, *Tėviškės žiburiai* ir *Dirva* daug metų leido priedus vaikams. Skautų sąjungoje nuo 1946 metų skautaujančiam jaunimui leido *Skautų aidą*. Jis irgi dar gyvuoja.

Kaip minėta, knygos vaikams nebuvo leidžiamos sistematingai, ir dabar sunku visas knygeles surankioti. Šalia vienkartinio leidinio buvo ir šiek tiek pastovius, pvz., Vlado Vijeikio *Tėviškė* ir žurnalo *Lietuvių dienos* leidiniai. Kalifornijoje, kur buvo išleistas Bernardo Brazdžionio knygelės. Romoje įsteigė Saleziečių „Jaunimo biblioteką“ su „Mažųjų serija“, kuri pasižymėjo patrauklia išvaizda ir maloniomis iliustracijomis. Šešto dešimtmečio pabaigoje vaikų knygų leidimą pagyveno Nekaltai Pradėtosios Marijos Seserų vadovaujama Immaculata Press jų vienuolyne Putnam, Connecticut, kur buvo redaguojamas ir administruojamas vaikų žurnalas *Eglutė*. Nedidelį skaičių populiarių ir naudingų knygų išleido

Skautų sąjungos skyriai. New York'e J. Sodaits įsteigė trumpalaikę leidyklą „Gabija“ ir paaugliams bei jaunimui perspausdino lietuviškus klasikus mažų pigių formatu, pvz., Vinco Pietario populiarią romaną *Algimantas*, Vincą Krėvę, Lazdynų Pelėdą ir t.t.

Septintam dešimtmėčiui įpusėjus, veteranai vienas po kito nutilo ir vaikų literatūra išeivijoje stagnavo. Tuo pačiu metu amerikiečių literatūroje susiformavo vadinamasis „etninės literatūros“ konceptas, kuris turėjo stiprų poveikį ir vaikų literatūrai ir galiausiai išjudino ir išsismusią lietuvių vaikų literatūrą.

Praūžus Amerikoje civilinių teisių, studentų ir moterų revoliucijom, įvairios mažumos ir etninės grupės pradėjo viešai didžiuotis savo kitiškumais. Tapo madinga ieškoti „šaknų“, neanglicizuoti vardų ir pavardžių, iškelti įvairių grupių tautinį charakterį, religiją, tradicijas ir jų savitą įnašą į bendrą Amerikos kultūrą. Amerikietiškoji visuomenė, kuri tradiciškai buvo žinoma kaip „sutrindymo katilas“ (melting pot), tapo „salotų lėkšte“ (salad bowl). Pasi-darė akivaizdu, kad vaikai nėra visi vienodi. Trūko knygų apie vaikus, kurie savo tautybę ir patyrimu skyrėsi nuo normos, pvz., knygų apie užmirštas Amerikos indėnų tradicijas, apie juodaodžius vaikus, kurie buvo vežami į mokyklas baltųjų ra-jonuose, apie žydų šeimas, kurios šventė kitokias religines šventes, apie meksikiečius, kurių tėvai raškė apelsinus ir kalbėjo ispaniškai, apie šeimas be tėvo, apie dirbančias motinas, ištuokas, vaikus, invalidus ir panašiai. Naujį lietuvių generaciją diskriminacija nesiskundė, bet jie irgi skyrėsi nuo normos, nes jie augo dvikalbės šeimos, gyveno tarp dviejų pasaulių. Jie turėjo poreikių, kurių prieškarinė lietuviškoji vaikų literatūra negalėjo patenkinti. Jų poreikis suprato ir patenkino dvi naujos jaunos autorės: Nijolė Jankutė-Užabalienė ir Danutė Brazytė-Bindokienė.

Etninės literatūros fenomenas Amerikoje sutapo su dideliais pasikeitimais Amerikos lietuvių bendruomenėje. Sociologiniu masteliu, pokarinė lietuvių ateivių banga laikytina stabėtinai greitai ir gerai įsikūrusi. Pokariniai pabėgėliai, atvykę tušiomis rankomis, nemokėdami kalbos, per palyginti trumpą laiką įsigijo mokslo laipsnius, turėjo geras tarnybas ir reikėsi profesijose. Lietuvės moterys profesijose reikėsi net aktyviau už amerikietes. Materialinė gerovė sukūrė naują psichologinį klimatą, suteikė socialinį prestižą ir užtikrino saugumą ir savim pasitikėjimą, net pasididžiavimo jausmą. Lietuvišką švietimą perėmė jauni žmonės, kurie buvo gerai susipažinę su amerikietiška vaikų literatūra, vaikų psichologija ir Amerikos lietuvių specifika. Jie nebijojo keisti nusistovėjusias struktūras ir jas derinti prie tuometinių vaikų pasaulio ritmo. Bindokienė ir Jankutė abi buvo gimusios Lietuvoje, bet subrado ir mokslo išėjo JAV. Abi darbavosi šeštadieninėse lituanistinėse mokyklose ir įvairiose

vaikų ir jaunimo organizacijose, augino savo prieaugli. Abi pradėjo rašyti vaikams knygas, nes norėjo užpildyti „atsiradusią spragą tarp literatūros ir tikrovės“ ir parūpinti vaikams gyvybinių knygų iš jiems pažįstamos aplinkos. Pradedant paveikslėlių knygomis mažiesiems iki knygų rimtesnėmis temomis paaugliams ir jaunimui, šios dvi autorės per maždaug dešimties metų laikotarpį įvedė naują tematiką ir sukūrė sėkmingus naujus modelius. Jos išbandė savo jėgas net moksline fantastikos žanre. Trospektiškai žiūrint, jos vienos dvi davė vaikų literatūrai naują impulsą, kuris ją varė dar 15 metų.

Danutės Bindokienės populiariausios knygos jauniesiems vaikams buvo *Keturkojis ugniašesys* (Los Angeles: „Lietuvių dienos“, 1964) su Zitės Sodeikienės iliustracijomis ir fantastinė apysaka *Angelių sniegas* (1981). Nijolės Jankutės populiariausia knyga, perspausdinta Lietuvoje, yra *Šamo ežero sekia* (Chicago: Lietuviškos knygos klubas, 1972). Beveik visos Jankutės knygos skirtos jaunesniems skaitytojams. Bindokienės specialus ir reikšmingas įnašas buvo paauglių literatūrai. Sekdama tuometiniais Amerikos paauglių literatūros pavyzdžiais, ji nebijojo paliesti tokias jautrias temas, kaip gatvės smurtas, narjomanija ir rasinė diskriminacija. Lietuviškoji vaikų literatūroje pedagoginis impulsas visados buvo labai stiprus, o lietuviška bendruomenė bendrame amerikiečių visuomenės spektre buvo labai konservatyvi. Nors Bindokienės knygos irgi jautiami tam tikra dozė moralizavimą, daug kam jos tematika atrodė per daug drąsi ir kai kuriuose sluoksniuose net sukėlė kontroversiją. Dar didesnės kontroversijos susilaukė Kazys Almenas su savo premijuotu romanu *Sauja skaitikų* (Chicago: Ateities literatūros fondas, 1977). Šis romanas, nors jis nebuvo specialiai skirtas jaunimui, studentų ir moksleivių tarpe buvo labai populiarus.

Miesto tematikos lietuviškoje vaikų literatūroje pirmūnas iš tikrųjų buvo Aloyzas Baronas, kuris jau 1959 metais išleido apysaką rinkinį *Mėlynį karvelį* (Chicago: Terra), bet tuo metu nesulaukė didelio dėmesio. Šią tematiką sutinkam ir aštuntame dešimtmetyje, pvz., Vandos Vaitkevičienės JAV LB Švietimo tarybos premijuotoje knygoje paaugliams iš Čikagos miesto aplinkos *Du draugai* (Chicago, 1976) ir Julijos Švabaitės-Gylienės apysakoje jaunesniems vaikams iš kasdieninio jaunos lietuviškos šeimos gyvenimo Australijoje *Gabriuko užrašai* (1973). Abi knygos buvo išleistos JAV LB Švietimo tarybos.

Vaikų literatūros kūrybą tais laikais labai pagyveno ir jai suteikė naujo prestižo JAV LB Kultūros fondas, JAV LB Švietimo taryba, o nuo 1973 metų JAV LB Kultūros taryba. Buvo pradėta skelbti rankraščių konkursus, skirti pinigines premijas ir subsidijuoti pirmųjų knygų išleidimą bei platinimą.

Ir vaikų poezijai pasigirdo nauji balsai. JAV LB Kultūros fondo ir Švietimo tarybos premijas laimėjo Jonas Minelga, praturtines vaikų poeziją dviem poezijos rinkiniais *Labas rytas, vovure* (1964) ir *Kiškio pyragai* (1973). Abi knygos išleistos kietais viršeliais, iliustruotos, gražūs JAV LB Kultūros fondo ir Švietimo tarybos leidiniai. Su tom knygom Jonas Minelga, nors pavėluotai, atsistojė šalia Vytės Nemunėlio ir Leonardo Žitkevičiaus.

Į vaikų literatūros lauką įžengė ir versatilioji poetė, dramaturgė, romanistė, aktorė ir režisierė Birutė Pūkelevičiūtė. Įkūrusi savo bendrovę „Darna“, ji išleido visą seriją Kazio Veselkos iliustruotų, žaismingai eiliuotų kny-

(Nukelta į 3 psl.)

Fortepijono dedikacija Los Angeles

STASĖ KLIMAITE-
ŠIMOLIŪNIENĖ

Prieš kiek laiko Los Angeles lietuvių Šv. Kazimiero parapijai buvo padovanotas koncertinis rojalis, kurio savininkė, žymi pianistė-koncertuotoja Olga Tock Short, ji daugelį metų naudojo: pati mokėsi, koncertams ruošėsi, kitus mokė. Šeima jos šviesiam atminimui, kartu pagerbiant jos sėkmingą iškilų karjerą, šį vertingą antikvarinį instrumentą padovanojo Los Angeles lietuviams.

Dovanoto fortepijono dedikacijos koncertas įvyko Šv. Kazimiero parapijos bažnyčioje lapkričio 19 dieną, sekmadienį, 2 val. p.p. Programa buvo klasiškinė. Ją atliko svečiai amerikiečiai, Los Angeles City Opera dalyviai, ir pianistas Rudolfas Budginas. Programą pradėjo Šv. Kazimiero parapijos choro meno vadovas ir dirigentas muzikas Viktoras Ralys, pagrindinis šio renginio organizatorius, žodiniu įvadu. Jisai pažymėjo, kad šis vertingas, geros kokybės instrumentas padėtas, atsižvelgiant į buitines sąlygas, labai tinkamoje vietoje. Geriausi muzikos meno kūriniai seniau būdavo atliekami bažnyčiose, kur gera akustika, rami aplinka. Šią tradiciją, užtikrino Viktoras Ralys, turint tokį ypatingą fortepijono, planuojama dabar gaivinti Šv. Kazimiero parapijoje. Padėkojėms gausiai publikai už atsilankymą bei pasitikėjimą, jisai kvietė iš klausyti naujo poekio koncertą su viltimi, kad tuo bus padaryta pradžia.

Programą vyko darniai, be pertraukos, be sutrikimų, kiekvienam solistui atliekant po tris kūrinius pakaitomis, giliai susitelkimo dvasia. Muzikos meno atlikėjai vokalistai — puikūs, neeilinių balsu apdovanoti talentai, laisvi nuo įtampos, poetinio

Fortepijono dedikacijos koncerto Šv. Kazimiero parapijoje, Los Angeles, šių metų lapkričio 19 dieną dalyviai: pianistas Rudolfas Budginas, muzikas Viktoras Ralys, klebonas prel. dr. Algirdas Olšauskas, mecenatė muzikos profesorė emeritė Dorothy Jean Hartshorn, akompaniatorius M. Robson ir solistai: Agostino Castagnola, Steven Grimm, Laura De Surra.

p. Stoko nuotrauka

turinio tekstus perdavė labai gražaus dainavimo niuansais, gera tarsena. Solistų akompanuotojas lyriškas, dėmesingai nuosirdus interpretatorių palydovas, daug prisidėjo prie koncerto pasisekimo.

Vokalinėje programos dalyje atliktos kompozicijos — Bach'o, Handel'io, Scarlatti, Puccini, Schuman'o, Strauss'o, Donaudy, Tosti ir Verdi — klausytojams atrodė ne svetimos, po kiekvieno atlikimo maloniai, džiugiai aplodimais palydėtos. Solistai — Steven Grimm, baritonas, Agostino Castagnola, tenoras, Laura De Surra, sopranas, ir jų akompanuotojas su pasigėrėjimu taip pat buvo itin šilgai priimti.

Pianistas Rudolfas Budginas, kuriam teko dovanoto brangaus

instrumento supažindinimo privilegija, savo misiją pradėjo Mozart'o Sonata F major. Pakaitomis su vokalistais jisai dar atliko Chopin'o Ballade G minor ir pabaigai Liszt'o Mephisto valsą. Keista, bet tokia proga kaip ši galbūt reikalaudų daugiau fortepijono kūrinių programoje. Každėl buvo apsiurbta vien šiais. Publika pianisto atsidėjusiam klause, ji stengėsi suprasti, regimai atsirado organiška bendrystė, tas palaimingas sąlytis tarp artisto ir publikos. Jo ypatingai šviri, tyra pirštų technika ir intelektualinis pajėgumas muzikos meno kūrybą priartinio į prieinamą, žemišką plotmę: lyg natūrali kalba, ji atvėrė estetinį tikrovės pažinimą: nereikėjo pašalinių judesių, nei

atitraukto žvilgsnio. Šiltai gaubtu, seno instrumento kruopščiai išpuoselėtu skambesiu iš širdies i širdį sklido nuostabaus grožio versmė. Rudolfas Budginas, nelyginant ta antikvarinė dovana, yra nedažnai pasitaikanti retenybė. Ši pianistą turėtų išgirsti daug dažniau daugelis žmonių ir pilnų recitalių.

Aplamai, losangeliskė publika nesitikėjo tokios geros, profesionaliai išbaigtos programos. Atlikėjai buvo apdovanoti ovacijomis ir gelėmis. Juos dar gražiai pasveikino Šv. Kazimiero parapijos klebonas prelatas dr. Algirdas Olšauskas. Po to, muzikas Viktoras Ralys pakvietė visus į apatinę parapijos salę Antaninos virtuvės vaisėms. Vaisės labai puošniai paruošė parapijos choras.

Rainer Maria Rilke (1875–1926)

Vertė HENRIKAS NAGYS.

RUDUO

Tie lapai krenta krenta iš skliautu,
lyg vystų danguose didžiuliai sodai;
jie krenta ir likimui pasiduoda.

Ir naktimis apsunkus žemė puola
vienatvėn iš visų visų žvaigždžių.

Visi mes puolam. Ir šita ranka.
Ir jų visų, pažvelk, toks pat likimas.

Bet Vienas tą visuotiną kritimą
prilaiko nuostabiai švelnia Ranka.

I lietuvių kalbą versta 1940-1955 metais.

RUDENS DIENA

Viešpatie: laikas. Vasara buvo brandi.
Pridenk savo šešėliu saulės laikrodžius,
paleisk ir vėjus lygumom skraidyt.

Nunokt paskutiniams vaisiams liepų;
kelias dienas saulėtas dovanok dar,
tada į vėją tirštą ir putotą
jų paskutinę saldžią sultį liek.

Jei kas dabar benamis — liks ilgai toks.
Jei vienišas — ilgai dar vienas bus:
budės, skaitys, rašys ilgiausius laiškus
ir neramus tuščiom alėjom klaidžios,
kai vėjai neš, blaškys rudens lapus.

Versta 1939-1995 metais.

Iš „SONETU ORFĖJUI“

I

Tarytumai stebuklas medis kyla
Orfėjo dainoje! Ir šlama lapijai!
Nutilo visa. Bet jau buvo prieš tą tylą
kaitą ir mostas ir pradžia nauja.

Ir tylūs žvėrys brovės iš belapio miško,
iš savo guolių žagarynės suverstos,
ir paaiškėjo, kad ne iš klastos
ir ne iš baimės jie tylėjo, bet jie visko

tik klausėsi. Mauroti, bliauti, rėkt
atrodė jiems per menka. Kur anksčiau nebuvo
nei lūšnos, kurioje galėtų juos girdėt,

tiktai tamsiausiųjų geismų slėptuvė
ir jos angoj siūbuojantys stulpai, —
tu jiems tenai šventovę klausai pastatei.

Versta 1995 m. lapkričio 18 d.

V

Paminklo nestatykit: tiktai rožė
tegul kasmet ant kopo jo žydės.
Nes jis — Orfėjas. Jo metamorfozė
tame ir aname. Bet nereikės

ieškot jam kito vardo, nes kas kartą
jisai Orfėjas, kai dainuoja. Jis
ateis, nueis. Ar negana, jei kartais
jisai už rožę kiek ilgiau išliks?

O, kaip išnykt jis turi, kad tik jūs
suovot galėtutel Nors jam baisu išnykti.
Kai žodis jo pranoksta buitį mūsų,

jis jau tenai, kur palydėti jo negaliti.
Ir nebeverčiamas paliesti lyros stygų,
jis peržengia klusniai į kitą šalį.

Versta 1995 m. lapkričio 19 d.

BERNIUKAS

Norėčiau būti toks kaip tie, kurie
laukinius žirgus pasikinkę lekia
naktin su degančiais deglais, ir plakas
liepsna jų vėjuje, lyg palaidi plaukai.
Norėčiau priekyje stovėti kaip laive
didžiulė vėliava plaznojanti per vėtrą.
Būčiau tamsus, tik neramiai žerėtų
auksinis mano šalmas. Ir užu manęs —
rikiuotė vyrų dešimtis tamsių, kaip aš,
tokiais kaip mano neramiais šalmis:
tai tartum stiklas, tai aklais, senais.
O tas šalia — mums trimtuoja kelia
rėksmingu blykčiojančiu trimtu,
kurs erdvę atveria juodų naktų
vienatvėn — pralekiam ją, lyg sapne:
namai už mūsų sukreinta ant kelių,
mus pasitinka vingiuos aikštės

ir gatvelės, —
mes praskrendame viesulu pro visa tai, —
ir šniokščia lyg lietus mūsų žirgai.

Versta 1947-1995.IX.6

Iš „VALANDŲ KNYGOS“

Akis man užgesink: tave matau;
užtrenk ausis: vis tiek tave girdėsiu,
be kojų pas tave ateit galėsiu
ir be burnos prisieksiu tau.
Nulaužk rankas, ir širdimi tave
tarytumai ranka lytėsiu aš,
jei širdį sustabdysi, plaks man smegenys,
o jei išdeginsi man smegenis,
tave manasai kraujas neš.

Versta 1947-1995 metais.

RAINER MARIA RILKE'S
ANTKAPIO ĮRAŠAS

Rožė, tyroji priešybė tu, kaip džiugu
niekeno miegu miegoti po tiek daug
vokų.

Versta 1995 metais.

Rainer Maria Rilke (1875-1926) — vienas
patį iškiliausių naujosios vokiečių poezijos
kūrėjų, išbulinusių vokiečių poetinę kalbą iki
vienkartinio subtilumo ir muzikalumo. Todėl jo
vardas įrašytas tarpe didžiausiųjų dvidešimtojo
šimtmečio ne tik Europos poetų, bet viso
pasaulio. Šių metų gruodžio 4 dieną suėjo 120 metų
nuo jo gimimo. Kitais metais, gruodžio 29 dieną
sukaks 70 metų nuo Rainer Maria Rilke's mirties.
Dviem datom pažymėtųjų eilėraščių vertimų
pirmosios versijos buvo atliktos anksčiau — kai
kurių dar Lietuvoje.

H.N.

Lietuvių egzodo vaikų literatūra

(Atkelta iš 2 psl.)

gelių vaikams, nebrangių —
simplingų mažų formatu ir
minkštai viršeliais. Jų populia-
riaišias gal buvo *Skraidantis
paršiukas* (1974) ir lėlių vaidi-
nimas *Rimas pas Kestutį* (1975).
Pūkelevičiūtės didelės inšas į
vaikų literatūros aruodą yra jos
garsiniai įrašai „Žirginėliai I“
(Montreal, 1961) ir „Žirginėliai
II“ (Chicago, 1969). Ji taipogi
sukūrė trumpą filmą anglų kalba
„A Christmas Dream“ apie Kalė-
dų papročius bei muzikines fan-
tazijos žanro pjesę „Auksas žąsis“
(Chicago, 1965), už kurią laimėjo
PLB Jaunimo dramos premiją.

Trumpus vaidinimus vaikams,
ypač tinkančius šeštadieninėms
mokykloms, kai kuriuos eiliuo-
tus, išleido Antanas Rūkas,
Petronėlė Orintaitė, Vanda Vait-
kevičienė ir Anatolijus Kairys.
Graziai stilistiškai pasižymi Avos
Saudargienės, Australijos LB
Kultūros tarybos išleistas, vai-
dinimas „Buvo broliai devyni“
(Sydney, 1968).

Populiari vaikų literatūroje
tapo ir istorinė tematika. Nova-
toriškų pobūdžių ir stilistinė
kokybė pasižymi perspektyvios
naujos autorės Gintarės Banai-
tytės-Ivaškiienės premijuota pir-
ma ir iki šiol paskutinė istorinė
apysaka *Baltasis stumbras*
(1966). Knyga skirta jaunesnio
amžiaus skaitytojams, ir istoriniai
įvykiai joje rodomi pro dešimt-
mečio berniuko prizmę. Ją išleido
JAV LB Kultūros fondas patrauk-
liu formatu, kietais viršeliais ir
geru šriftu. Šiaip šitam žanre
reiškėsi veteranai Vladas Vi-
jeikis su *Saigūnu* (Chicago: Tė-
viškė, 1976), autorius iliust-

racijos; Kazys S. Karpis su *Alpiu*
(Cleveland: Viltis, 1971) ir An-
drius Norimas-Mironas *Be namų*
(Chicago: JAV LB Kultūros fon-
das, 1970). Jie irgi grįžta į
Lietuvos karžygiškus laikus, kai
lietuvių narsiai kovojo su kry-
žiuočiais. Akcentuojami nuo-
tykiai, dinamizmas, optimiz-
mas. Tai vaikams galėjo padėti
siekti pozityvios etninės identi-
fikacijos. Šiaip lietuviškoji
folkloristika dažniausiai pasi-
žymi giliu tragiškumu.

Apžvelgiant šį etapą, matyti
didelis šuolis į priekį tiek suze-
tų įvairumo, tiek kokybės at-
žvilgiu. Naujos knygos maži-
siems pasižymi patrauklia iš-
vaizda, aiškiu šriftu, kietais
viršeliais ir skoningomis iliust-
racijomis. Buvo siekiama neat-
silikti nuo amerikietiško knygu-
ypatingo paminėjimo vėta yra
meniška Pauliaus Augiaus il-
iustruota liaudies pasaka pa-
tiems mažiausiems *Pupos
pasaka*. Šis privačiai Augiaus
šeimos finansuotas leidinys
(Roma, 1970) buvo greitai išpa-
duotas ir šiandien yra bibliogra-
finė retenybė. 1974 metais JAV
LB Švietimo taryba nusprendė
pasinaudoti populiariausiomis
amerikietiškomis knygomis ir
lietuvių kalbai pritaikyti visų
vaikų godžiai griebiamą Richard
Scarry knygą *Best Book Ever*. Šis
didelio formato leidinys, lietu-
viškai pavadintas *Mano žodynas*,
su originalo lengvai atpažįstamu
spalvingu, gyvu viršeliu, tuoj
tapo „bestselleriu“ ir buvo vėliau
perspausdintas. Kitos to laiko-
tarpio gražiai išleistos knygos
mažiems vaikams buvo Aloyzo
Barono *Diena prie ežero* (Chicago:

Terra, 1969), iliustruota Nijolės
Vedegytės-Palubinskių; Sesers
Onos Mikailaitės *Pupucio
pasauliukas* (Putnam, CT: Im-
maculata, 1974), autorės iliust-
racijos; Liudos Germanienės
Būtės, Stasio Džiugo, Stasės Pe-
tersoniienės, Danutės Lipčiū-
tės-Augienės, Vandos Vaitkevi-
čienės, Janinos Narūnės, A. Ab-
romaitienės, Česlovo Grincevi-
čiaus ir kitų.

Paradoksiškai, nors žymiai
pakilo knygų vaikams skaičius,
pasirinkimas ir kokybė, tuo pačiu
metu drastiškai sumažėjo jų
paklausa. Jau aštuntame dešimt-
metyje lietuvišką bendruomenę
palietė gilūs nauji pasikeitimai,
kurie skaudžiai atsiliepė į šešta-
dienines mokyklas. Sumažėjo
gimimų skaičius. Jaunų šeimų
kėlimasis iš didmiesčių į prie-
miestius toli nuo senųjų išeivijos
centrų pagreitino jų integraciją
į galiausiai asimiliaciją į
amerikietišką visuomenę. Šeš-
tadieninių mokyklų mokinių
skaičius, kuris ilgą laiką buvo
stabilus, pradėjo tirpti. Be to,
ryškiai silpnėjo vaikų kalbinis
pajėgumas. Vytauto Tamulaičio
Svirplys muzikantas ir Birutės
Pūkelevičiūtės poemėlės daug
kam buvo nebeįkandamos. Kelias
į Lietuvą dar buvo uždarytas.
Autorių nauja užduotis buvo
išlaikyti tam tikrą stilistinį lygį,
naudojant daug siauresnį žodyną.
Toks kompromisų procesas naujų
autorų neviliojo. Mildos Kvie-
tytės pasakėlės *Kalnuose* ir Pe-
teliškių *sala* (1979), iliustruotos
dailininkės Ados Sutkuvienės, ir
Ritonės Jotvingytės *Tuliukas*
(1979), iliustruotas dailininkės
Dianos Kizlauskienės, pasižymi
labai paprastu sakiniu ir nesu-
dėtingu žodynu.

Devintojo dešimtmečio laiku
išliko dvi naujos autorės, gimu-
sios jau išeivijoje: Mirga Girniu-
vienė (Pakalniškytė) ir Audra

Kubiliūtė. Abi paruošė po dvi
nuotykių knygas vaikams ir pa-
augliams, pritaikytas ameri-
kiečių vaikų skoniui. Girniu-
vienės detektyvinio žanro apy-
sakas vaikams *Senojo bokšto pa-
slaptis* (Chicago, 1978) ir *Dingu-
sio gintaro paslaptis* (Chicago,
1983) išleido JAV LB Švietimo
taryba. Iš profesijos filo-
sofė-kompiuterininkė, Mirga
Girniuvienė šiuo metu projektuo-
ja lietuvišką „multiplikacinę“
knygą — „comics“. Audra Kubi-
liūtė parašė dvi knygas paaug-
liams: *Nepaprasti vyčiai Aštu-
nioliktajame gatvėje* (Chicago, 1986)
ir *Mislingos kaladėlės* (Chicago,
1983). Jos trečia panašaus žanro
knyga dar tebėra neišspausdinta.
Netolimos praeities istoriniai
įvykiai ir Lietuvos nepriklausom-
ybės egzodo literatūros procesą
narsi sustabdė. Prasidėjo laisvas
bendravimas su Lietuva ir skai-
tantioms šeimoms, tikimasi, yra
lengvai prieinama literatūra iš
Lietuvos.

Beveik kiekvienas ameriko-
niukas yra skaitęs knygą *The
Diary of Anne Frank*. Tai dienora-
štis, rašytas jaunos žydaitės
nacių okupuotoj Olandijoje. Skai-
tant šį dienoraštį, kiekvienam
jaunam skaitytojui atsiveria šios
vienos pasislėpusios, persekio-
jamos ir galiausiai išduotos žydų
šeimoms tragedija, o per ją ir žydų
tautos genocidas aplamai. Ši
plona knygelė savo įtaka atsveria
storiausius istorinius tomus.
Panašaus žanro amerikiečių
vaikų literatūroje pasipylė daug
kitų knygų vaikams ir jaunimui,
bet tik kelios išlaikė laiko eg-
zaminus ir išliko. Retrospekty-
viai žiūrint, yra gaila, kad lietu-
viško egzodo vaikų literatūra
nesukūrė analoginio sedevro,
kuriame vaikišku autentiškumu
būtų atveriamas mūsų tautos tra-
gedija. Ji sukurti yra nelengvas
uždavinys, bet gal tai dar įvyks.

Henrikas Nagys

„Draugo“ kultūrinio priedo 1995 metų turinys

LIETUVA

a.v. Šiuo paunksnyje 1.7
a. II. Tarp Vario 16-ojos ir Kovo 11-ojos 2.25

a. II. Brangus radinis Lietuvoje 7.8

AMBRASAS, kun. Kazimieras J. Tyrinėjant mūsų tautos gyvenimą — savo žemėje ir svetir. Pasikalbėjimas su Vaciu Milium 9.16

ANTANAVICIUS, Kazimieras. Ten link, nežinia kur link 1.28

BIELIAUSKAS, Vytautas. Ar jau atėjo laikas atskleisti savo paslaptis? 2.4

BINDOKIENE, Danutė. Spauda — pavojingiausias ginklas 2.25

GEDA, Sigita. Tėvishės vaizdai 1.28

Jp Rezistencijos ir kolaborantų — priešininkai ar dvišaliai? 9.16

LANDSBERGIS, Vytautas. Teisė ir laisvė 3.4

LANDSBERGIS, Vytautas. Kalba Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos Kultūros ir švietimo komiteto posėdyje 5.13

LENKAITAITIS, Jonas P. Dėl pirmojo lietuviško knygyno Vilniuje 1.21

MOCKŪNAS, Litas. Išeivijos santykių su Lietuva dinamika sovietų okupacijos laikais 1.14

NARUŠIENE, Regina. Lietuvos Respublikos teismų sistema 3.11

PABEDINSKAS, Jonas. Balsuoti su koalicija ar be jos 1.21

PABEDINSKAS, Jonas. Lietuvos dvasiniukų politiniai apsisprendimai 2.4

PABEDINSKAS, Jonas. Lietuvos krikščionių demokratų veiklos ir ideologijos kryptelės 2.25, 3.4

PABEDINSKAS, Jonas. Krašto atstatymo absurdai 3.18

PABEDINSKAS, Jonas. Meksikos pinigų krizės pamoka 4.22

PABEDINSKAS, Jonas. Nupusaulėjusi veika politikoje 5.20

PABEDINSKAS, Jonas. Ribotos vertės patarimai 6.17

PABEDINSKAS, Jonas. Ateitininkų politinis nusikaltimas Išeivijoje 10.7

PABEDINSKAS, Jonas. Pramonės finansavimo sunkumai Lietuvoje 11.11

RAZGAITIENE, Rasa. Kur originalai? Pasikalbėjimas su Lietuvos Valstybės centrinio archyvo direktoriumi Alfonsu Piliponi 9.16

STANKAVICIUS, Česlovas. Lietuvos nepriklausomybė po amžinosios ginties ženklu 2.18

Suomių TV filmas apie Landsbergius 4.29

v.g. Kovo 11-oji amžiams 3.11

VISVYDAS, Pranas. Ne viską žinome, žinodami 11.18

VĖBRAITĖ, Valva. Kaip Amerikos mokytojai talkina Lietuvos mokyklai 9.23

ZEMAITIENE, Aldona. Krikščioniškos demokratijos minties formavimas Lietuvos katalikų spaudoje (po Atgimimo) 11.25

BENDROS TEMOS

kt New York'as pasitinka pirmą estišką filmą 7.15

PLUKAS, Vytautas. Gyva kalba — gyva tauta 9.23

RADZEVICIUTE, E. Dėl pagarbos numirusiems 3.11

TORNAU, Laimutė. Kur eini, „Drauge“ 3.25

VISVYDAS, Pranas. Mažumas ir banga 1.14

VISVYDAS, Pranas. Skėtis, kepurė ir kalendoriai 2.11

VISVYDAS, Pranas. Žveigimas [sve pacius 3.25

VISVYDAS, Pranas. Nuostabi niekad nėra galo 4.1

VISVYDAS, Pranas. Kasdien vis kas nors 5.6

VISVYDAS, Pranas. Ne visada saulė šviečia 7.1

VISVYDAS, Pranas. Maga ir pasidžiaugti 7.22

VISVYDAS, Pranas. Su vasara iki rudens 9.9

VISVYDAS, Pranas. Draugystė 10.21

VISVYDAS, Pranas. Laipiai 12.2

VISVYDAS, Pranas. Paslaptis 12.30

RELIGIJA IR FILOSOFIJA

a. II. Kultūra — įdaktintas Apreikimas 10.28

AUSRA, Kun. Valdas. Kryžiaus Dievas 4.14

DUMPYS, vyrk. Hansas. Kalėdų džiaugsmas 12.22

Is Senojo Testamento Išminties knyga. Vertėjas [lietuvų kalba] — Antanas Rubys. (Ištraukos is Jobo knygos, Koheleto knygos, Psalmyno ir Giesmių giesmės knygos) 12.22

MIKAILAITĖ, Sesuo Onutė. Kaip dėstoma tikyba Lietuvos mokyklose 2.4, 2.11

RIMSELIS, Kun. Viktoras. Dievo Dvasia 6.3

RIMSELIS, Kun. Viktoras. Dievo Dvasia 6.3

ZALSKAITĖ, Aldona. Šventas Raštas ir nūdien praeikina žmogų... Pasikalbėjimas su Šv. Rašto vertėju kun. Antanu Rubiu 12.22

LITERATŪRA

Czeslaw Milosz apie savo ir poeziją 5.27

GIMBUTAITĖ, Živilė. Elenos Tumienės Karaliai ir šventieji: Žemynos užuominos 11.4

KELERAS, Julius. Vytautas Mačernis — iekovos ir iekomasis 2.11

KETURAKIS, Robertas. Išskirti žmogaus buvimo prasmę (Stasio Santvaro poezija) 5.20

KOJELIS, Juozas. Idėjos raišytojos Alės Rotos prozoje 12.16

LANDSBERGIS, Algirdas. Sruoginytė praeikina „archaiską modernišką“ Kokutį angliškai 10.14

Lazdynų Pelėdos laikas Čikagoje 3.25

Lietuvių rašytojų draugijos premijos laureatė Julija Švabaitė-Gylienė 12.16

SLAVIENE, Gražina. Lietuvių egzodo vaikų literatūra (nuo 1945 metų) 12.30

VAITKUTĖ, Karilė. Žemaitė Amerikoje 5.6

VISVYDAS, Pranas. Poezija ir nedrauga 9.30

ZABORSKAITE, Vanda. Prie vieno stalo 6.24

ISTORIJA

DAINAUSKAS, Jonas. Jei nebūtų MAŽOSIOS — nebūtų DIDŽIOSIOS 10.14

GAILA, Juozas. Lietuvos partizanų kovos ir kančios. Pasikalbėjimas su

Dalia Kuodyte, Nijole Gaškeite ir Algiju Kašeta 6.17

GENZELIS, Bronius. Lietuva ir Rusijos komunistinės imperijos grūtis 7.8

LENKAITAITIS, Jonas P. LTSR Valstybinės Filharmonijos pirmosios dienos savosios namuose. Administravimo taisyklių kėrimas ir darbo pradžia. (Is apuadi parengto veikalo Vilniuje, lietuviškos kultūros arenoje 1939-1944 metais) 4.22, 4.29

PALUBINSKAITE, Milda. Etnografija Romos 1911-ųjų metų tarptautinėje parodoje 12.9

IVAIRŲS MOKSLAI

BERTULYTE-BRAY, Ina. Dėl baististikos studijų University of Washington 12.16

KERELIS, Albertas J. IX Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas Lietuvoje 12.16

MUZIKA, KONCERTAI

AGLINSKAS, Petras. Ritos Kazlauskaitės smuiko reitalis 6.17

ARIAS, Enrique. Šiuolaikinės muzikos koncertas: Raimundas Katilius ir Dmitris Marinos 4.29

ARIAS, Enrique. Dainos ir žodžio menininkė (Dalia Kučienė) 5.6

D.G. Atgaiva prieš Velykas 4.22

D.K. Raimundo Katiliaus „Žavingoji naktis“ 12.2

„Draugo“ renginių komitetas. Dėkojame 4.8

GIRNIUVIENE, Rima Marija. Bostono „Lietuviškojo sodyboje“ koncertavo Vytautas Kernagis 7.8

GYLIENE, Julija. Klaipėdos choras „Gilija“ 2.18

KUCIENIENE, Dalia. Raimundo Katiliaus ir Leonido Dorfmano koncertai Amerikoje 3.11

KUCIENIENE, Dalia. Kur giria žaliuoja, „Dainavos“ namai 4.29

KUCIENIENE, Dalia. Raimundas Katilius Amerikoje su simfoniniu orkestru 9.30

NAKAS, Alfonsas. Apie muziką Vinca Mamaitį 4.8

NARBUTAS, Šiaurys. Čepinskis sužavėjo Philadelphiaus lietuvius 10.7

RŪTA, Alė. Daina papuošia labdarą, Stasės Klimaitės-Simoliūnienės minikoncertas 7.1

SLIŽYS, Stasys. „Dainava“ visų dainų dar neįdėdavo 5.20

STROLIA, Faustas. JAV LB Kultūros tarybos 1995 metų Muzikos premija: Darius Polikaitis, Rita Cyvaitė-Kliorienė, Stasys Baras, Algirdas Brazis, Dana Stanaitė, Aldona Stempulienė, Jonas Vaznelis 10.28

SIMOLIŪNIENE, Stasė V. Los Angeles Šv. Kazimiero parapijos choras dabar... 7.15

SLUTIENE, Pranė. Pianistas Robertas Bekionis Čikagoje 1.7

SLUTIENE, Pranė. Arčiausia susipažinkime su Bronium Tamdausku 1.21

SLUTIENE, Pranė. Pasikalbėjimas su Vitalija Šiškaitė 1.28

VENCLAUSKIENE, Loretta. Apie meną ir politiką. JAV LB Kultūros tarybos suaukštintas koncertas Čikagoje 2.25

VENCLAUSKIENE, Loretta. Kamerinės muzikos koncertas Tėvishės para-pijoje 4.22

VENCLAUSKIENE, Loretta. Nekalto Prasiidėjimo parapijos astuonias-dėšimmo koncertas 5.13

VENCLAUSKIENE, Loretta. Georges Bizet „Perlių žvejai“ Čikagos lietuvių scenoje 5.27

VENCLAUSKIENE, Loretta. Operos choro ir solistų koncertas. Įspėdžių pabios 5.13

VENCLAUSKIENE, Loretta. Georges Bizet „Perlių žvejai“ Čikagos lietuvių scenoje 5.27

VENCLAUSKIENE, Loretta. Operos choro ir solistų koncertas. Įspėdžių pabios 5.13

VENCLAUSKIENE, Loretta. Georges Bizet „Perlių žvejai“ Čikagos lietuvių scenoje 5.27

VENCLAUSKIENE, Loretta. Operos choro ir solistų koncertas. Įspėdžių pabios 5.13

VENCLAUSKIENE, Loretta. Georges Bizet „Perlių žvejai“ Čikagos lietuvių scenoje 5.27

VENCLAUSKIENE, Loretta. Operos choro ir solistų koncertas. Įspėdžių pabios 5.13

VENCLAUSKIENE, Loretta. Georges Bizet „Perlių žvejai“ Čikagos lietuvių scenoje 5.27

VENCLAUSKIENE, Loretta. Operos choro ir solistų koncertas. Įspėdžių pabios 5.13

VENCLAUSKIENE, Loretta. Georges Bizet „Perlių žvejai“ Čikagos lietuvių scenoje 5.27

VENCLAUSKIENE, Loretta. Operos choro ir solistų koncertas. Įspėdžių pabios 5.13

VENCLAUSKIENE, Loretta. Georges Bizet „Perlių žvejai“ Čikagos lietuvių scenoje 5.27

VENCLAUSKIENE, Loretta. Operos choro ir solistų koncertas. Įspėdžių pabios 5.13

VENCLAUSKIENE, Loretta. Georges Bizet „Perlių žvejai“ Čikagos lietuvių scenoje 5.27

MENAS, KINEMATOGRAFIJA

Atveriami vartai į Lietuvos meną „Vartai“ Čiurlionio galerijoje 2.4

AUSRA, Valdas. Mažoji Lietuva. Fotografijų parodos „Niekieno žemė“ praga 5.13

AUSRIENE, Nora. Tauros Uderytės tapybos paroda 2.11

AUSRIENE, Nora. „Keramikos 95“ Čikagoje 9.30

AVIŽIENYTE, Jūra. Skaumas ir liūdesys lietuvių fotografijoje 1.7

DAUGELA, Kazys. Fotografija: paveldas ir dabartis. Konferencija Šiaulių Fotografijos muziejuje 9.16

D.M. Nauji užmojai Danguolės Jurgutienės kūrinyje 7.29

JANKUS, Jurgis. Spalvų, formų ir minties odšėja: Danguolės Jurgutienės Jurgutienės menas 1.21

JASKŪNIENE, Eglė. Portreto meistras Antanas Sutas 10.14

JAUTOKAITĖ, Saulė. Claude Monet vėl sugrįžo Čikagon 11.18

JURENKAITE, Ingrida. Antano Sutas „Basų kojų nostalgija“ 11.4

KASUBIENE, Aleksandra. Čiurlionio [vaizdų] žodynas 11.11

KEZYS, Algimantas. Vasario 16-osios paroda Čiurlionio galerijoje. Vilniaus „Vartų“ galerijos dovana Čikagos lietuviams 3.4

KORSAKAITĖ, Ingrida. Vaizdinis Prano Domščio deonoratis 11.11

KORSAKAS, Ramūnas. Lietuvių fotografija: gyvastigumas ir permains 5.13

KUZIŪNAS, Kęstutis. „Neseni dokumentai“ Naujos tendencijos lietuvių dailėje 3.18

Kuriasi Europos skulptūrų parkas prie Vilniaus 11.25

LAPKUS, Danas. Giedriaus Jonačio paroda Čikagoje 2.4

LAPKUS, Danas. JAV LB Kultūros tarybos 1995 metų Dailės premija. Ramoju Mozolaisko ženkli poezija 10.28

Nauja galerija — pažastinas keramikas (Alvydas Pakarklis) 12.9

NARBUTAS, Šiaurys. Pirmasis kartas — saldžiausias (Rudens dailės paroda New York'e) 12.2

Nauja Zitės Sodeikienės paroda Čikagoje 10.7

NAZARAITE, Edita. Lietuvių kilmės dailininkas Rotčtas Kaupelis 11.4

NEMUNAITE, Eglė ir TUMENIENE, Nijolė. Vydmui — 125 Ekslibrių parodos praga 5.13

Parodos Kalifornijoje 2.25

Romo Viešulo darbų paroda Los Angeles 3.4

RUDAITIENE, Ritonė. Ados Sutkuvienės pluošto darbų paroda 12.22

SIMOLIŪNIENE, Stasė V. Ilona Brazdžionienė-Ker dailės parodoje 3.25

Tauros Uderienės paroda Detroito 2.25

Viask apie sumuštinį 3.11

V.M. Vydmūnas ir Mažoji Lietuva Lietuvių dailės muziejuje 6.13

VAITKUTĖ, Karilė. Danguos iškilaui. Is 24-osios kmetinės Lietuvių fotografų parodos Čikagoje katalogo 10.28

VISVYDAS, Pranas. Yehoshua Kovarskio paroda Kalifornijoje 10.7

ZOVIENE, Danutė. I svečius, bet pas pavod. Grupės Lietuvos dailininkų paroda Lemont'e 1.28

ZEMAITYTE, Zita. Magdalenos Birutės Stankienės paroda Kaune 9.30

TEATRAS

A.R. „Klajojanti pėda“ Los Angeles 2.11

GIRNIUVIENE, Rima Marija. Šiauliai ir Hamilton'as susijungė „Pinigėliuose“ 7.22

NAKAS, Alfonsas. Masinanti Stratford'o festivalio programa 3.25

SLUTIENE, Pranė. Kas tie „Vaidilos ainiai“? 10.21

SLUTAITIS, Edvardas. Kosto Ostrausko „Vaizgantas“ Lietuvoje 6.10

SLUTAITIS, Edvardas. Gimė Cicero, vaidino Broadway, o dabar Hollywood'e. Aktoriaus Vyto Ruginio kelias 10.14

POEZIJA

ALISANKA, Eugenijus. Kas baus, kai sugrįši is nuodėmių? Sub specie aeternitatis: Vakarinės vėžės 11.25

AUGINAS, Baly. Baltos akvarės: Sningas, Žiemos laisvėčiai; Debesys 3.4

AUGINAS, Baly. Vasaros naktis Ramunėliškėje; Žodiako lopinė 7.29

AUGINAS, Baly. Užmirstoji Vėlinių baladė. 1941-ųjų metų Vėlinės Kaune 11.4

AUGINAS, Baly. Amžinybės žibarys 12.22

BLOŽE, Vytautas P. Mažam paukšteliai; Rudeniop; Balkone; Egoizmas; Savikaina; Nuojauta; Dievas, atidėlioja lietu; Rizika; Skaitymas; Nakvynė; Rožantėlis; Atsilaikimas; Atsiveikinanai; Pasiklydęs vaikas; Kas diktavo; Kovaniai; Sukaktis; Ką uždribai; Kas sulėzė? Šaltalankiai; Grįžiant is Juozo sodo; Paskaitanagis; Kasmet kartojasi; Ne čia mūsų tėvishė; Laikas; Ramybė 1.7

BRADŪNAS, Kazys. Rašau raso; Joninių procesija Pajevony — grįžusio pasakojimas 6.24

BRADŪNAS, Kazys. Is „Duonos ir druskos“; Dovana; Rytinė mankšta; Saulės paglostymas; Joninės; Užpuo baltas; Įsakymai sau; Kad nesikustų;

Rašai pirstu; Susitikimas; Mikelandželo „Rondanini Pieti“; Pasivaikščiojimas sėkmadienį; Brolių kapai; Lietuvoje; Atsiminimai 6.24

BRADŪNAS, Kazys. Tokia yra istorija 7.1

BRAZDŽIONIS, Bernardas. Pamąstymai ant nebesančių gimtųjų namų slenksčio. Teka upės; Nakties oazė; Kiek žemės, kiek saulės; Nepakartojamas motyvas; Mes visi; Atama; Nebūtinai; Ir čia, ir ten; Po žemės drebinimo; Jūra ir vėjas; Nebaigta giesmė; Nesukubėti, bėgančios minutės 2.25

GRYPHIUS, Andreas (1616-1664). Mergelei Marijai 12.22

HEANEY, Seamus. Vertė Julius Keleras. Paslėptas vaikas; Gomurio mūza; Vedybų diena 11.18

HOELDERLIN, Friedrich (1770-1843). Vertė Alfonsas Tyrnolis. Sveiki, aplankyti tėvishės krantai; Tėvishė; Mano turtas; Grįžimas į tėvishę; Vakaro fantazija; Mano garbiųjų senelių; Pusė gyvenimo 10.14

Is šiuolaikinės japonų poezijos. Paruošė Julius Keleras; Tsubouchi Tosinori; Hasegawa Kai; Kadokawa Haruki; Natsui Bany, Oki Amari 1.14

JEKENTAITE, Julija. Svytuoklė prie trūpinos smilgės; Kelios išdegusio misko nuovokos likusios mano galvoje; Atsivaiz; Lėdo rožė; Prie skardžio; Krintantys varvekliai 9.30

JURELIONIS, Romualdas. Tu ir mes; Saulys; Žvaigždžių sonata. Andante; Saulėlydis; Pavasario sonata. Scherzo; Karališkos kelionės. Pasaka II; Karalių pasaka; Bičiulystė; Auka; Pavasaris. Varpinė; Saulės sonata. Finale; Jūros sonata. Finale 11.11

KEATS, John (1795-1821). Vertė Alfonsas Tyrnolis. Odė laktingajai; Kosciuskai, laisvės kovų herojui; Brangioji tėvishė; Kai baimė suima; Kodėl šit naktį aš juokiuos 12.16

KELERAS, Julius. Mieganti kaimietė; Juk naktis tik blogai nutapta diena; Nepasiekiamo lizdo; Lašas kala į akmenį — ir beprotis prisimena sienas 10.7

KETURAKIS, Robertas. Baisu — nebaisu; Neabejojant; Yra saulelydis kaip tikstantis vargonų; Pavėslas; Eglė;